

Копішинська К.О.

*кандидат економічних наук, доцент,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Грабина А.Ю.

*аспірантка кафедри менеджменту підприємств,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-448-4-50>

СТАЛИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО АГРОСЕКТОРУ: ВИКЛИКИ, МОЖЛИВОСТІ ТА ВИМОГИ ЄС

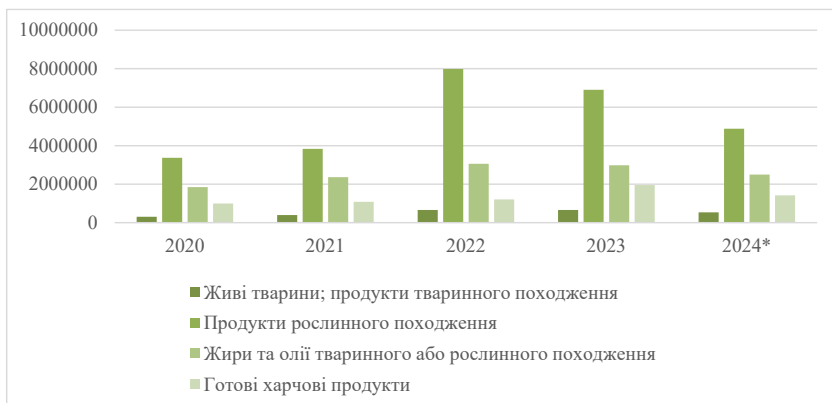
Інтенсивний розвиток світової економіки, заснований на досягненнях науково-технічного прогресу за останнє десятиліття, привів до задоволення базових потреб населення. Водночас виникли або загострилися певні загрози для добробуту суспільства: зростання нерівності в доходах, бідність у окремих регіонах, військові конфлікти, соціальна напруга, екологічні проблеми. У результаті відбувається трансформація стратегічних цілей суспільства – від забезпечення економічного зростання будь-якою ціною до забезпечення гармонійного сталого розвитку.

Автором терміну «сталий розвиток» є прем'єр-міністр Королівства Норвегія Їру Гарлем Брундланд. Це поняття було вперше представлено у 1987 році у звіті ООН «Наше спільне майбутнє», також відомому як Брундландівський звіт. Зазначається, що сталий розвиток – це такий розвиток, що «задовольняє потреби сучасності, однак не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» [1]. Сталий розвиток передбачає інтеграцію екологічних та соціальних цілей у економічні рішення, що дозволяє формувати майбутнє, де всі три аспекти гармонійно співіснують.

В умовах глобальних кліматичних змін, деградації екосистем та зростання продовольчих потреб, важливість впровадження принципів сталого розвитку для агропромислового комплексу постійно зростає. Крім того, зважаючи на залежність агропромислового сектору від природних ресурсів та погодних умов забезпечення сталого розвитку стає пріоритетним завданням.

Агропромисловий комплекс України, не зважаючи на несприятливі зовнішні обставини та виклики сьогодення, забезпечує не лише внутрішні потреби населення, а й зміцнює свої позиції на міжнародному ринку агропродовольчих продуктів. Україна виступає одним із важливих

гарантів глобальної продовольчої безпеки, адже експортує значний обсяг сільськогосподарської продукції (див. рис. 1).

Рис. 1. Експорт основних видів агропромислової продукції до країн ЄС, тис. дол. США

*Дані у 2024 році надані за 9 місяців

Джерело: сформовано автором за даними [2]

На основі аналізу даних рис. 1, можна констатувати домінування продуктів рослинного походження в структурі експорту основної агропромислової продукції. У 2022 році спостерігався пік обсягу експорту продуктів рослинного походження, зокрема зернових, який становив близько 8 млрд. дол. США, що пов'язано з запровадженням режиму безмитної торгівлі між Україною та ЄС через блокування морських портів – основного логістичного шляху [3].

Зростання експорту відзначається і для готових харчових продуктів, живих тварин та продуктів тваринного походження щорічно до 2023 року. Загальне зниження експорту у 2023 році пояснюється виникненням нових логістичних проблем, коливанням попиту на ринку країн ЄС, впливу кліматичних змін на врожайність та заготівлю кормів, а також зміни законодавчої бази.

Підтримка агропромислових підприємств з боку уряду є важливим елементом їх розвитку, проте не менш важливим є дотримання чинного законодавства у галузі сільського господарства. Це особливо актуально в контексті прагнення до інтеграції українських підприємств в європейський простір та збільшення обсягів експорту до країн Європи.

Європейський Союз у 2019 році оголосив свої наміри про кліматичну нейтральність європейського континенту до 2050 року та презентував комплекс політик щодо скорочення викидів, раціонального споживання

ресурсів, збереження екосистеми та справедливої трансформації економіки на засадах сталого розвитку під назвою «Європейський Зелений Курс». Основною для розвитку сільського господарства є стратегія «Від ферми до виделки» (F2F), що передбачає скорочення використання пестицидів на 50% та шкідливих добрив на 20% при цьому зберігаючи родючість ґрунтів та показник врожайності. Також, дана стратегія передбачає заохочення фермерів до створення органічного фермерства не менше ніж на 25% сільськогосподарських землях [4].

Крім того, було розроблено План дій «Назустріч нульовому забрудненню повітря, води та ґрунтів» до 2050 року, спрямований на зменшення забруднення до рівня, який буде безпечним для здоров'я людини та не шкодитиме екосистемам [5].

Зважаючи на зміну пріоритетів України у бік зміцнення економіки та нарощування виробництва певних видів продукції впровадження зелених ініціатив відбувається досить повільно. Однак приєднання України до «Європейського Зеленого Курсу» може стати каталізатором для інтеграції до ЄС та може допомогти у відбудові зеленої країни, зокрема агросектору.

Пріоритетними напрямками для подальшої інтеграції агропромислових підприємств до ринку ЄС можуть стати [6]:

- імплементація законодавства для регулювання аграрного ринку;
- розширення системи державної підтримки аграрного сектору;
- запровадження моніторингу та звітності щодо сталого розвитку;
- забезпечення відповідності стандартам ЄС, включно з екологічними та якісними вимогами;
- перегляд торговельних угод між ЄС та третіми країнами для узгодження економічних інтересів [6].

Згідно концепції сталого розвитку виробництво продовольчих продуктів повинно забезпечувати вільний доступ до здорової їжі для всіх, водночас не завдаючи шкоди навколишньому середовищу. У цьому контексті ключовою є Ціль 2.4 сталого розвитку, яка передбачає до 2030 року створення стійких систем виробництва харчових продуктів та впровадження екологічно безпечних методів ведення сільського господарства. Індикатором успішності досягнення цілі 2.4 сталого розвитку, розробленим Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН [7], є показник 2.4.1, що відображає частку сільськогосподарських угідь, які використовуються відповідно до принципів сталого сільського господарства. Даний показник присвячений питанню забезпечення нульового голоду (Ціль 2. Подолання голоду) та охоплює екологічну, соціальну та економічну складові. Дослідження проводилися за участі технічних експертів, фермерів, міжнародних організацій, національних статистичних відомств [7].

Україна за цим показником у 2022 році досягла бажаного та прийняттого рівня сталості (100%) за такими субіндикаторами як: Стійкість, Використання водних ресурсів, Використання добрив, Біорізноманіття, Гідний рівень праці. Частково, було досягнуто успіху за такими показниками як: Продуктивність землі (78%), Рентабельність (55%), Застосування пестицидів (87%). Відсутня інформація за показниками Стану ґрунтів, Харчової безпеки та Землекористування, через неможливість проведення дослідження цих показників в умовах воєнного стану [7].

Таким чином, впровадження практик сталого розвитку в агропромисловому секторі є необхідною умовою для довгострокового збереження економічної, екологічної та соціальної стабільності. Інтеграція принципів сталого розвитку в аграрну політику дозволить зберегти природні ресурси, підвищити ефективність виробництва та забезпечити стабільний розвиток агропромислового комплексу України.

Список використаних джерел:

1. Brundtland G.H. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. *UN General Assembly*, 1987. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
2. Державна служба статистики України (Держстат). URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. В. Литвинов. Експорт українського зерна до ЄС. Скільки, куди і за якими стандартами продаємо. *Texty.org.ua*. 2024. URL: <https://texty.org.ua/articles/112316/eksport-ukrayinsko-ho-zerna-v-yes-skilky-kudy-i-za-yakymy-standartamy-prodayemo/>
4. Що таке Європейський зелений курс? *Екодія*, 2021. URL: <https://ecoaction.org.ua/eu-green-deal.html>
5. Як Україні інтегрувати сільське господарство до внутрішнього ринку ЄС? : Аналітична записка. *Центр економічної стратегії*, 2024. URL: https://ces.org.ua/integration_agro/
6. Готовність українського аграрного сектору до вступу до ЄС: прогрес та перспективи. *Центр економічної стратегії*, 2024. URL: https://ces.org.ua/agro_zapyska/
7. SDG Indicators Data Portal. *Food and Agriculture Organization of the United Nations*, 2022. URL: <https://www.fao.org/sustainable-development-goals-data-portal/data/indicators/Indicator2.4.1-proportion-of-agricultural-area-under-productive-and-sustainable-agriculture/en>